

فصل پنجم

بررسی پنجمین کنفرانس سران در کویت

بند اول - خلاصه سابقه و اهم تصمیمات اجلاس کویت

پنجمین اجلاس سران اسلامی با برقراری تدابیر امنیتی شدید در شهر کویت پایتخت کشور کویت در تاریخ ۲۶ الی ۲۸ جمادی‌الثانی ۱۴۰۷ ه. ق برابر با ۲۶ الی ۲۸ ژانویه ۱۹۸۷ م برگزار شد، ۴۳ کشور از ۴۶ کشور عضو سازمان کنفرانس اسلامی در اجلاس کویت شرکت کردند. مجموعاً ۲۶ تن از رؤسای جمهور و پادشاهان کشورهای اسلامی در کویت حضور به هم رساندند^۱ و مابقی دولت‌ها در سطح معاونان رئیس جمهور، مشاوران رئیس جمهور، نخست وزیر، وزیر امور خارجه و رئیس پارلمان در اجلاس حاضر شدند. نمایندگان سه دولت جمهوری اسلامی ایران، جمهوری افغانستان^۲ و مالی در اجلاس سران کشورهای اسلامی در کویت حاضر نشدند^۳.

اگرچه فرستاده امیر کویت دو ماه قبل از برگزاری اجلاس در خلال سفر به برخی از کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی، به تهران عزیمت کرد و ضمن ملاقات با رئیس جمهور کشورمان، دعوت‌نامه امیر کویت مبنی بر مشارکت ایران در اجلاس کویت را به ایشان تسلیم نمود.

۱. حسنی مبارک، رئیس جمهور مصر از جمله رهبرانی بود که در اجلاس سران کشورهای اسلامی حضور فعال داشت.

۲. علت عدم حضور نماینده دولت افغانستان، تعلیق عضویت رژیم افغانستان در یازدهمین اجلاس وزرای خارجه بود.

۳. وزارت امور خارجه - آرشيو اداره مجامع اسلامی، منطقه‌ای و غیرمتعهدها.

«جمهوری اسلامی ایران به دلیل عدم حضور در اجلاس سوم و چهارم سران که موجبات موضع‌گیری یک طرفه دولت‌های عضو در مورد جنگ تحمیلی به نفع عراق را فراهم آورد، مصمم بود که در اجلاس پنجم سران در کویت شرکت نماید تا از مواضع خود در خصوص مسأله جنگ تحمیلی دفاع کند و دست کم از صدور قطعنامه‌ای که از رژیم عراق و مواضع آن در خصوص جنگ تحمیلی حمایت می‌کرد، جلوگیری نماید»^۱.

با آغاز عملیات نظامی کربلای ۵ از سوی ایران، کویت با حمایت از عراق و در اختیار قراردادن فضای جزیره بویان و تدارک ارتش عراق از طریق بندر الاحمدی، موجبات تیرگی بیشتر روابط دو جانبه با جمهوری اسلامی ایران را فراهم آورد. این موضع‌گیری غیر اصولی کویت، موجب گردید تا مسأله حضور جمهوری اسلامی در اجلاس کویت مورد تجدید نظر قرارگیرد. در صورت نادیده گرفتن مسأله مشارکت^۲ کویت در جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، این موضع‌گیری به نوبه خود به پرستیژ منطقه‌ای جمهوری اسلامی لطمه می‌زد و ایران را به عنوان کشوری ضعیف که در خاک متحد نظامی دشمنش حاضر شده است، معرفی می‌کرد.

در نتیجه، وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران در اجتماعتی از هیأت‌های دیپلماتیک در تهران در اول ژانویه ۱۹۷۷، دلایل عدم حضور ایران در اجلاس سران را بیان کرد. در ۷ ژانویه آقای دکتر ولایتی طی نامه رسمی به دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی، دلایل عدم حضور ایران در اجلاس پنجم سران را بر شمرد. وی در ضمن این نامه، این سازمان را به دلیل عدم توجه به مسئولیت‌هایش شدیداً مورد انتقاد قرار داد^۳.

از آنجا که اجلاس کویت، مسائل حاد منطقه‌ای و جهانی و منازعه ایران و عراق را که هفت سال استمرار یافته بود، مورد بررسی قرار می‌داد از اهمیت خاصی برخوردار بود.

۱. وزارت امور خارجه - آرشیو اداره مجامع اسلامی، منطقه‌ای و غیرمتعهدها.

۲. مشارکت (Complicity)، عبارت است از اعطای کمک‌های مادی و مالی از سوی یک یا چند کشور به کشور دیگر، به منظور آن که کشور کمک گیرنده توانایی و قدرت لازم را برای ارتکاب عمل تجاوز یا خطای بین‌المللی، علیه کشور ثالث به دست آورد. برای تحقق مشارکت، دو عامل باید وجود داشته باشد: (۱) کمک مادی، (۲) قصد و نیت -

۳. وزارت امور خارجه - آرشیو اداره مجامع اسلامی، منطقه‌ای و غیرمتعهدها.

تصمیم غیر مترقبه ایران، مبنی بر تحریم اجلاس کویت و تلاش فشرده دیپلماتیک مسئولان وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی در این زمینه، موجب تجدید نظر برخی از کشورهای عضو کنفرانس در سطح مشارکت آنها در اجلاس کویت شد.

«رهبران کشورهای اندونزی و مالزی، طی ملاقاتهایی با معاون کنسولی کشورمان در کشورهای متبوعشان، در خصوص شرکت در پنجمین اجلاس در سطح سران اظهار بی میلی کردند. در این راستا، سخنگوی دولت نیجریه اعلام کرد، ژنرال ابراهیم بابانجیرا، رهبر این کشور، در اجلاس سران کنفرانس اسلامی شرکت نخواهد کرد»^۱.

با توجه به آنچه گذشت دولت کویت توانست تا حد قابل ملاحظه‌ای بر بحران موجود فائق آید و اگرچه تقریباً نیمی از کشورها در سطحی پایین‌تر از سران، در کویت حضور به هم رساندند. برگزاری اجلاس سران اسلامی در کویت، واکنش‌های بین‌المللی گوناگونی را به دنبال داشت. به گزارش خبرگزاری کویت ارنست رفوف، سفیر شوروی در کویت پس از گذشت دو ماه از آغاز مأموریت جدید خود، برای اولین بار طی یک مصاحبه مطبوعاتی اظهار امیدواری کرد، کلیه کشورهای عضو کنفرانس در اجلاس سران کویت شرکت نمایند. و یک فروند ناوچه آمریکا در سواحل کویت لنگر انداخت.

بنابر این گزارش، ورود ناو آمریکا به بندر کویت به طور مخفیانه صورت گرفته و دولت کویت به وسایل ارتباط جمعی این کشور دستور داده‌است خبری در این زمینه منتشر نکنند، زیرا قرار است در صورت گسترش دامنه جنگ، به دلایل امنیتی کنفرانس در داخل این ناو آمریکایی برگزار شود^۲. در همین راستا رادیو رژیم صهیونیستی در بخش خبری خود به زبان فارسی گفت: اسحاق شامیر، نخست وزیر اسرائیل اظهار امیدواری کرد که این بار از اجلاس سران کشورهای اسلامی در کویت، ندای صلح با اسرائیل برخیزد، وی گفت: ما امیدواریم اجلاس سران کشورهای اسلامی در کویت برای اسرائیل و اعراب نیز صلح به ارمغان آورد^۳.

۱. وزارت امور خارجه - آرشیو اداره مجامع اسلامی، منطقه‌ای و غیرمتعهدها.

۲. وزارت امور خارجه - آرشیو اداره مجامع اسلامی، منطقه‌ای و غیر متعهدها.

۳. روزنامه اطلاعات مورخه ۱۳۶۵/۱۱/۷.

اهم موضوعات مطروحه در قطعنامه سیاسی اجلاس کویت

«کنفرانس، قطعنامه‌ای را پیرامون مسأله فلسطین و خاورمیانه صادر کرد که در آن بر بنیادی بودن مسأله منازعه اعراب و اسرائیل تأکید شده است.

این قطعنامه، صلح عادلانه و همه جانبه در منطقه، بدون عقب نشینی بی قید و شرط دشمن صهیونیستی از سرزمین‌های اشغالی فلسطین و عربی را میسر نمی‌داند و بر پایی دولت فلسطین به رهبری «ساف»، که پایتخت آن بیت‌المقدس باشد را مورد تأکید قرار می‌دهد.

کنفرانس، بر ضرورت بر پایی سریع کنفرانس بین‌المللی صلح در خاورمیانه با نظارت سازمان ملل متحد و مشارکت تمامی طرف‌های درگیر با مسأله فلسطین، من جمله نمایندگان سازمان آزادی بخش فلسطین و با حضور اعضای دائمی شورای امنیت که همگی دارای حق رأی مساوی باشند، مورد تأکید قرار می‌دهد. بر اساس قطعنامه این کنفرانس، باید تلاش شود تا مسأله فلسطین و جنگ خاورمیانه به طور عادلانه و دائمی حل و فصل شود. قطعنامه، تشکیل کمیته مقدماتی را به منظور سهولت بر پایی کنفرانس در نظر گرفته است.

قطعنامه، سیاست ایالات متحده آمریکا در اعطای کمک‌های نامحدود در زمینه‌های نظامی و اقتصادی و ... به دشمن صهیونیستی را محکوم کرد.

کنفرانس، به نزدیکی روابط با کشورهای اروپایی به منظور تشویق آنها برای احترام به مشروعیت دولت فلسطین و توجه به منشور ملل متحد در این خصوص تأکید کرد.

قطعنامه، از پایداری ملت لبنان تقدیر کرد و بر علاقه شدید این کشور به حفظ استقلال و حاکمیتش در همه زمینه‌های ارضی و مؤسسات اداری تأکید کرده و خواستار عقب‌نشینی فوری همه نیروهای اسرائیلی از لبنان شد.

کنفرانس، درود خود را نثار دو ملت نامیبیا و آفریقای جنوبی و دولت‌های جهان سوم، خصوصاً دولت‌های عضو جنبش عدم تعهد و دولت‌های عضو سازمان وحدت آفریقا که دوستدار صلح و مساوات هستند، نمود.

کنفرانس، قطعنامه‌ای را در رابطه با ارتفاعات جولان سوریه صادر کرد و در خلال آن

اعلام داشت؛ اشغال این منطقه توسط اسرائیل و نادیده گرفتن قوانین حاکم بر آن و ادارات آن، یک عمل خصمانه است و همچنین تدابیر سرکوب‌گرانه و مرعوب کننده را از سوی آن رژیم، علیه شهروندان سوری را محکوم نمود.

کنفرانس، قطعنامه‌ای پیرامون چگونگی روابط دیپلماتیک با دشمن صهیونیستی صادر کرد که در آن از سرگیری روابط دیپلماتیک از سوی برخی از دولت‌ها با دشمن صهیونیستی محکوم شده است. همچنین به دولت‌هایی که قصد برقراری روابط دیپلماتیک با دشمن صهیونیستی را دارند، هشدار داد که این عمل، برخلاف قطعنامه‌های کنفرانس اسلامی است و باید از آن احتراز کنند.

کنفرانس، قطعنامه‌ای را در مورد وضعیت اردوگاه‌های فلسطینی در لبنان صادر کرد و در آن خواستار آتش بس فوری و توقف همه تجاوزات علیه اردوگاه‌ها و رفع محاصره و بازگشت مهاجرین به آن شد.

کنفرانس، در مورد وضعیت افغانستان بحث کرد و نگرانی عمیق خود را در ازای ادامه دخالت نظامی شوروی در افغانستان، اعلام نمود.

کنفرانس، به شدت حکومت اقلیت در پرتوریا را به دلیل پیروی از سیاست نژادپرستی و اشغال نامیبیا به دلیل تجاوزات مکرر آن دولت به دولت‌های خط مقدم و دولت‌های همسایه و به خاطر سرکوب آفریقای جنوبی و نامیبیا محکوم کرد.

کنفرانس، با طرح دادگاه عدالت اسلامی بین‌المللی که برای حل منازعات فیما بین دولت‌های اسلامی ایجاد می‌شود و آنها از روی میل به آن مراجعه می‌کنند، موافقت نمود. قوانین حاکم بر دادگاه، مبتنی بر شریعت اسلام و اصول کلی قوانین بین‌المللی است. قطعنامه، دولت‌های عضو سازمان را به تصدیق این محکمه دعوت کرد.

در مورد تولید سلاح اتمی و ذخیره‌سازی آن توسط اسرائیل و خطرات ناشی از این عمل، بر صلح و امنیت خاورمیانه و آفریقا و خطر توسعه اسلحه اتمی، بحث شد و سپس از تمام دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی مربوط به نیروی اتمی و دیگر سازمانها درخواست گردید

تا از همکاری علمی با اسرائیل، به منظور پشتیبانی اتمی این کشور خودداری کنند. کنفرانس، نگرانی و انزجار خود را از پدیده تروریسم بین‌المللی در تمام اشکال و در سراسر جهان اعلام کرد و تلاش‌هایی را که هدف از آن، ارتباط تروریسم و گسترش این پدیده به مسلمانان است، محکوم نمود و آمادگی دولت‌های اسلامی برای همکاری فی‌مابین خود و سایر مجامع بین‌المللی به منظور مبارزه با تروریسم را اعلام کرد.

کنفرانس، قطعنامه‌ای پیرامون جنگ ایران و عراق صادر نمود که طی آن، ضمن ابراز نگرانی از ادامه و گسترش جنگ که منجر به وارد آمدن خسارت‌های انسانی و مادی گردیده و موجبات به خطر افتادن صلح و امنیت منطقه‌ای و جهانی را فراهم آورده است؛ از تلاش‌هایی که کمیته صلح اسلامی، برای پایان بخشیدن به جنگ مبذول نموده تشکر کرد و بار دیگر بر ضرورت پایان بخشیدن به همه عملیات نظامی به صورت فوری و عقب‌نشینی به مرزهای شناخته شده بین‌المللی و تبادل اسرای جنگی و حل مسالمت‌آمیز جنگ تأکید کرد. کنفرانس، دولت‌های عضو را به ادامه تلاش به منظور پایان دادن به جنگ دعوت کرد و تصویب نمود که رئیس کنفرانس پنجمین اجلاس سران اسلامی و دبیرکل سازمان، با توسل به تمام وسایل ممکنه، در اجرای قطعنامه پیرامون جنگ عراق و ایران تلاش کنند.

کنفرانس، با تصویب قطعنامه‌ای، دشمنی آمریکا علیه جماهیری عربی لیبی را که موجب نقض منشور ملل متحد و اصول قوانین بین‌المللی شده است، محکوم نمود و از آمریکا درخواست کرد که با پرداخت غرامت، خسارات مادی و معنوی که به این کشور وارد آورده است را بر طبق قطعنامه مجمع عمومی سازمان ملل متحد، جبران کند.

قطعنامه، هجوم آمریکا، بریتانیا و اسرائیل به سوریه و برخی از کشورهای اسلامی دیگر را محکوم نمود و دولت‌های منطقه را به منظور سد کردن این هجوم دعوت به همکاری کرد. کنفرانس، با تصویب قطعنامه‌ای مجدداً تأیید مستمر دولتهای عضو سازمان را از اهداف سازمان یونسکو و اهداف آن بیان کرد و از تلاش‌هایی که دبیرکل یونسکو آقای امادومختاردمبو برای

تحقق اهداف آن نموده‌است، تشکر کرد^۱».

بند دوم - تجزیه و تحلیل نقاط عطف اجلاس سران اسلامی در کویت

گرچه تأکید مجدد سران دولتهای اسلامی بر مسأله فلسطین و لزوم خروج نیروهای اسرائیلی از سرزمین‌های اشغالی و در نهایت تشکیل دولت مستقل فلسطین، حکایت از میزان حساسیت کشورهای اسلامی در خصوص حل مسأله فلسطین دارد اما این سؤال کماکان مطرح است که با گذشت هجده سال از صدور اولین قطعنامه کنفرانس اسلامی پیرامون مسأله فلسطین، کدامین مشکل اساسی ملت‌آواره فلسطین در خلال تصمیمات کنفرانس اسلامی حل شده‌است؟ حال شاهد پنجمین قطعنامه سران اسلامی پیرامون مسأله فلسطین در سال ۱۹۸۷ میلادی هستیم، آیا این ملت توانسته‌است به حقوق حقه خود که همانا آزادسازی سرزمین پدری خویش می‌باشد، برسد و آیا دیپلماسی دولتهای اسلامی توانسته است که دولت فلسطین را در قدس شریف بر پا کند. بی‌جواب ماندن این سؤالات و سؤالات مشابه آن، سران دولتهای اسلامی را واداشته که از طرح آزادسازی بیت‌المقدس از طریق جهاد، به طرح کنفرانس بین‌المللی صلح خاورمیانه‌ای تغییر موضع دهند. این طرح که از سوی اتحاد جماهیر شوروی ارائه شد، خواهان مشارکت تمام طرف‌های درگیر در مسأله فلسطین، از جمله دولت اسرائیل، عربستان، اردن، لبنان، سوریه، مصر و سازمان آزادی بخش فلسطین است که پنج عضو شورای امنیت نیز به عنوان ناظر در آن شرکت دارند. اگرچه کنفرانس سران اسلامی در کویت، از این طرح در مقابل طرح‌های مشابه که از سوی ایالات متحده آمریکا مطرح می‌شود و خواستار مشارکت طرفهای درگیر در مسأله فلسطین به استثنای «ساف» است، حمایت می‌کند. اما رهبران اسرائیل بارها، بر پایی چنین کنفرانسی آن هم با این ترکیب خاص را قویاً رد کرده‌اند. این که بیش از ۵۰ کشور عضو سازمان کنفرانس اسلامی نتوانسته‌اند به اهداف اساسی خود جامه عمل بپوشند و به صورت پیاپی با چشم پوشی‌ها و گذشت‌هایی، که نتیجه آن عدول از چارچوب منشور «سکا» است، به

۱. کتاب «ملف مؤتمرات الاسلامیة و مؤتمرات وزراء خارجية دول منظمة المؤتمر الاسلامی»، ریاض، چاپ در شرکت «عیکان»، مارس ۱۹۸۹، ص ۹۸-۱۰۶.

حل و فصل مسائل جهان اسلام پرداخته‌اند، به عنوان اصلی‌ترین سؤال مطرح است که باید پاسخ آن را در نتیجه‌گیری، مورد بررسی قرارداد.

موضع سران دولتهای اسلامی در مورد مداخله نظامی اتحاد شوروی در افغانستان و حمله نظامی آمریکا علیه جماهیری لیبی و هجوم آمریکا، بریتانیا و اسرائیل علیه سوریه، در چارچوب حمایت سازمان کنفرانس اسلامی به خاطر حفظ حیثیت و استقلال و حقوق ملی ملل اسلامی^۱، صورت می‌پذیرد.

از جمله موضوعات جدید در این قطعنامه، محکومیت تروریسم در تمام اشکال آن ورد ارتباط این پدیده به مسلمانان است. زمینه این قطعنامه، ناشی از اتهامات ایالات متحده به جماهیری لیبی، مبنی بر ارتباط این کشور با پدیده تروریسم است^۲ که این اتهام، توسط سران کشورهای اسلامی بدون ذکر نام آمریکا محکوم گردید و به طور تلویحی، این ادعای واشنگتن از سوی اجلاس کویت رد شد.

اجلاس پنجم سران، علاوه بر تصویب قطعنامه اختصاصی پیرامون جنگ ایران و عراق، موضوعی از قطعنامه پایانی خود را اختصاص به اعلام موضع «سکا» پیرامون منازعه ایران و عراق داد و از این طریق، میزان حساسیت کشورهای اسلامی نسبت به منازعه دو عضو کنفرانس اسلامی را ابراز داشت.

اجلاس کویت، به بررسی و اظهار نظر پیرامون اقدامات هفت ساله کمیته حسن نیت اسلامی که وظیفه حل و فصل مسالمت‌آمیز جنگ ایران و عراق را بر عهده داشت، پرداخت. این اجلاس، بار دیگر بر پایان بخشیدن جنگ از سوی دو کشور و عقب‌نشینی به مرزهای بین‌المللی و همچنین تبادل کلیه اسرای جنگی تأکید نمود و از اقدامات کمیته صلح اسلامی تشکر کرد. این اجلاس، شرایط ایران که موجبات پایان جنگ را فراهم می‌آورد، نادیده گرفت. این دو شرط عبارت بودند از: ۱. تعیین آغازگر جنگ. ۲. تنبیه متجاوز.

۱. بند «الف» پاراگراف ۶ از ماده ۲، منشور «سکا».

۲. آمریکا با حمله نظامی علیه لیبی در سال ۱۹۸۷، مدعی شد که این اقدام در جهت بازداشتن لیبی از تروریسم دولتی صورت گرفته است. ن

فصل ششم

بررسی ششمین کنفرانس سران در داکار پایتخت سنگال

ششمین اجلاس سران کشورهای اسلامی در دوشنبه ۱۸ آذر ماه ۱۳۶۹ برابر با ۵ دسامبر ۱۹۹۱ در داکار پایتخت سنگال، با حضور رهبران و مقامات بلند پایه ۴۵ کشور اسلامی آغاز به کار کرد. پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۹۷۹، برای نخستین بار رئیس جمهور اسلامی ایران در رأس یک هیأت عالی رتبه در ششمین اجلاس سران کشورهای اسلامی شرکت نمود. همانگونه که نتایج اجلاس‌های پیشین اثبات کرده‌است، عدم حضور رهبران کشورهای مترقی اسلامی، زمینه جولان برخی از جریان‌های فرصت طلب که در پی ایجاد اعوجاج در اصول و اهداف اسلامی مندرج در منشور سازمان کنفرانس اسلامی بودند را فراهم می‌آورد. عدم حضور مسئولان بلند پایه سیاسی جمهوری اسلامی در اجلاس پیشین سران سازمان کنفرانس اسلامی، صحت این مدعا را به اثبات می‌رساند. در این اجلاس برای اولین بار، ۳۴ تن از سران و مقامات عالی رتبه کشورهای اسلامی شرکت کردند. اما برخی از رهبران کشورهای اسلامی به دلیل مشارکت در کنفرانس صلح خاورمیانه و اعزام هیأت‌هایی برای مذاکره با سران اسرائیل در مادرید و واشنگتن، از حضور در کنفرانس داکار صرف‌نظر کردند. عدم حضور رهبران عربستان، مراکش، مصر، سوریه و تونس، در این رابطه قابل بررسی است. برخی از رهبران انقلابی عرب، به دلیل تعدیل مواضع سیاسی خود و به منظور عدم ابراز واکنش صریح در قبال مسائل حاد منطقه از جمله کنفرانس صلح خاورمیانه و سازش اعراب با اسرائیل، از شرکت در کنفرانس داکار

خودداری کردند که در این خصوص می‌توان به عدم حضور معمر قذافی رهبر لیبی اشاره کرد. در هر حال چهار مسئله، اهمیت و حساسیت اجلاس داکار را مضاعف می‌کند و آن را از اجلاس‌های پیشین سران متمایز می‌سازد:

۱. همزمانی کنفرانس سران اسلامی در داکار با کنفرانس صلح خاورمیانه و مذاکرات رو در روی اعراب با اسرائیل به منظور حل و فصل مسأله فلسطین.
۲. پایان جنگ خلیج فارس و پیروزی آمریکا و متحدان غربی او در این جنگ.
۳. پایان حیات سیاسی اتحاد جماهیر شوروی به عنوان یکی از دو قطب بزرگ جهانی و تأسیس کشورهای مستقل و کنار گذاشتن ایدئولوژی مارکسیسم به عنوان یک مکتب سیاسی پراگماتیک.

نقاط عطف ششمین اجلاس سران اسلامی

قطعنامه، حمایت خود از انتفاضه و مقاومت و مبارزه مردم فلسطین علیه اسرائیل را اعلام داشت. شرکت کنندگان اتفاق نظر داشتند که راه حل مسأله فلسطین جز با پایبندی رژیم صهیونیستی به اجرای مقررات و قوانین بین‌المللی و قطعنامه‌های سازمان ملل متحد، عملی نخواهد بود. گرچه کنفرانس، در ارتباط با روند برقراری صلح در خاورمیانه تلویحاً از مذاکرات جاری صلح اعراب و اسرائیل حمایت کرد، ولی تصریح نمود که راه حل جامع و عادلانه، از طریق خروج اسرائیل از اراضی اشغالی به دست خواهد آمد. در این اجلاس، مسأله فلسطین به طور جدی مورد توجه قرار گرفت و تجاوزات اسرائیل علیه کشورهای اسلامی و اشغال اراضی مسلمانان محکوم شد.

در قطعنامه سیاسی داکار، کلمه «جهاد» از قطعنامه فلسطین حذف شد.

ششمین اجلاس سران تصریح کرد که قطعنامه ۳۳۷۹ مجمع عمومی سازمان ملل متحد، که «صهیونیسم» را معادل «نژادپرستی» می‌داند، مادامی که عوامل به وجودآورنده آن از میان نرفته است، نباید لغو شود. قطعنامه، تصمیم کشورهای عضو مبنی بر مشارکت با جامعه

جهانی برای پی‌ریزی نظم نوین جهانی بر پایه صلح و پیشرفت و پایبندی به مشروعیت بین‌المللی و اصول بین‌المللی و قطعنامه‌های سازمان ملل را اعلام نمود.

کنفرانس برای نخستین بار مسأله حقوق بشر و نیز وضع کودکان و زنان در جوامع اسلامی را مورد توجه قرار داد.

کنفرانس سران پذیرفت که کنفرانس اسلامی باید نسبت به وضع مسلمانان در کشورهای غیر اسلامی حساس باشد و در این باره از دبیرکل کنفرانس خواست تا با کشورهای عضو و جوامع اسلامی در کشورهای غیر عضو تماس برقرار نماید و کوشش‌هایی در جهت حفظ هویت اسلامی آنان به عمل آورد.

کنفرانس، به صراحت نسبت به تجاوز یک کشور عضو علیه عضو دیگر واکنش نشان داد و عراق را به دلیل اشغال کویت محکوم کرد.

اجلاس ششم، در بعد اقتصادی نیز به مشکلات اقتصادی و مالی کشورهای عضو توجه نشان داد و کمیته اقتصادی سازمان کنفرانس اسلامی، با توجه به تحولات اقتصاد بین‌المللی، در مورد بدهی‌های کشورهای عضو، افزایش سرمایه بانک جهانی، مشکلات کشورهای اسلامی کمتر توسعه یافته، معافیت‌های گمرکی کالای صادراتی فلسطین و انتقال سرمایه از کشورهای ثروتمند به کشورهای اسلامی، مواردی را از تصویب گذراند.

اجلاس ششم، برای اولین بار نسبت به تهاجم فرهنگی علیه کشورهای اسلامی از خود واکنش نشان داد و بر لزوم تدوین استراتژی واحد برای مقابله با این تهاجم تأکید کرد. کنفرانس، با اکثریت کشورهای شرکت‌کننده بر لزوم ایجاد تحرک در این سازمان و ایفای نقش فعال در صحنه جهانی با توجه به تحولات جدید بین‌المللی و نظم نوین جهانی تأکید کرد.

اجلاس ششم، در نشست سران مسأله عضویت جمهوری آذربایجان در سازمان کنفرانس اسلامی را تصویب کرد و آلبانی را به عنوان عضو ناظر در جمع خود پذیرفت. با توجه به نقاط عطف تصمیمات ششمین اجلاس سران کشورهای اسلامی، می‌توان نقطه نظرات سران اسلامی در مورد مسائل مهم جهانی و منطقه‌ای را در موارد زیر خلاصه نمود:

۱. مسأله فلسطین

در اجلاس داکار، مسأله فلسطین همچون اجلاس‌های پیشین در رأس موضوعات مطروحه بود. مصادف شدن تشکیل کنفرانس صلح خاورمیانه با ششمین اجلاس سران اسلامی، تصمیمات سران اسلامی را تحت تأثیر خود قرارداد. عدم حضور رهبران عربستان، مصر، سوریه، لیبی، مراکش و تونس در اجلاس داکار و شرکت فعال این کشورها در کنفرانس صلح خاورمیانه، با توجه به این نکته که در گذشته، برخی از کشورهای یاد شده در خط مقدم مبارزه علیه اسرائیل قرار داشتند، مؤید این واقعیت است که دولت‌های ذی‌نفوذ عرب در پی حل و فصل مسائل خود با اسرائیل هستند، اگرچه این مصالحه به قیمت نادیده گرفتن آرمان ملت فلسطین باشد و دولت‌های خط مقدم نظیر سوریه، در پی آن هستند که در قبال بازپس گرفتن مناطق محدودی از سرزمین‌های اشغال شده خود، دولت اسرائیل را به رسمیت بشناسند. با یک نظر خوشبینانه، آنچه ملت فلسطین به دست خواهد آورد، خودمختاری محدود در مناطق اشغال شده فلسطینی است و اسرائیل، کماکان حاکمیت خود بر اراضی اشغال شده پس از جنگ ژوئن ۱۹۶۷ را اعمال خواهد کرد.

در بیانیه پایانی اجلاس آمده است؛ «ما متعهد به یکپارچه کردن تلاش‌هایمان برای دفاع از مسائل اسلامی و در رأس آن، تلاش برای آزادی قدس شریف و...»، حذف کلمه «جهاد» و جایگزین کردن واژه «تلاش» به جای آن از سوی کمیته سیاسی کنفرانس، مؤید این واقعیت است که دولت‌های عربی عضو کنفرانس از این پس، از اقدامات نظامی و جهادی برای آزادی قدس شریف حمایت نمی‌کنند. تلاش هیأت اعزامی دولت مصر به منظور گنجاندن یک پاراگراف در تأیید مذاکرات مربوط به روند برقراری صلح در خاورمیانه (مذاکرات مادرید) مؤید این مدعا است. این تحرک سیاسی، با واکنش صریح ایران مواجه شد. دکتر ولایتی وزیر امور خارجه، همزمان با پایان اجلاس سران در ۲۱ آذر ماه طی مصاحبه‌ای مطبوعاتی گفت: جمهوری اسلامی ایران اساساً مخالف هرگونه حرکت و قطعنامه‌ای است که در آن، کنفرانس صلح مادرید به رسمیت شناخته شود. وی افزود: جمهوری اسلامی ایران این قطعنامه را به دلیل پذیرش

کنفرانس مادرید قبول نکرد. در هر حال، علی رغم مخالفت ایران کمیته سیاسی سازمان کنفرانس اسلامی پس از چند جلسه بحث و گفتگو در زمینه مسائل مربوط به فلسطین و لبنان، علی رغم تصویب چند قطعنامه در محکومیت اسرائیل و حمایت از انتفاضه، برگزاری کنفرانس مادرید را نیز مورد تأیید قرارداد و اعلام کرد: از تلاش‌هایی که منتج به برگزاری این کنفرانس شد، حمایت می‌کند. کمیته سیاسی در عین حال موفقیت کنفرانس مادرید را منوط به جامه عمل پوشیدن اصولی چون رعایت قطعنامه‌های ۲۴۲، ۲۳۸ و ۴۹۷ شورای امنیت سازمان ملل، لزوم اخراج اسرائیل از سرزمین‌های اشغالی، توقف جریان مهاجرت یهودیان به فلسطین اشغالی و ایجاد شهرکهای یهودی‌نشین و بازگشت نیروهای اسرائیلی به پشت مرزهای شناخته شده بین‌المللی است.

یکی از آثار مثبت حضور مقامات عالی رتبه جمهوری اسلامی ایران در اجلاس داکار، تأکید کنفرانس بر قطعنامه ۳۳۷۹ مجمع عمومی سازمان ملل متحد، مبنی بر این که «صهیونیسم معادل نژادپرستی» می‌باشد، است.

در شرایطی که رژیم اسرائیل، تلاش بین‌المللی گسترده‌ای را به منظور لغو این قطعنامه از سوی مجمع عمومی سازمان ملل متحد سامان می‌داد، تأکید کنفرانس سران اسلامی بر قطعنامه ۳۳۷۹، یک پیروزی سیاسی برای جمهوری اسلامی ایران، به عنوان پیشنهاد دهنده این طرح و یک شکست برای جریاناتی که خواهان حذف این پیشنهاد بودند (مصر، اردن)، تلقی شده است.

۲. محکومیت عراق به دلیل تجاوز نظامی به کویت

ششمین اجلاس سران کشورهای اسلامی، عراق را به دلیل تجاوز نظامی و اشغال کویت محکوم کرد. موضع صریح کنفرانس در قبال اشغال کویت از سوی عراق، منطبق بر بند ۵ از اصول مندرج در منشور سازمان کنفرانس اسلامی است که در آن بر «امتناع کشورهای عضو از به کار بردن زور یا تهدید علیه وحدت و حاکمیت ارضی یا استقلال سیاسی هر کدام از کشورهای عضو» تأکید شده است. اما در طلیعه دهه ۸۰، همزمان با تهاجم نظامی عراق به مرزهای غربی و

جنوبی جمهوری اسلامی ایران، سومین اجلاس سران کشورهای اسلامی که در ۲۵ ژانویه ۱۹۸۱ در طائف عربستان تشکیل شد طی قطعنامه مستقلی پیرامون جنگ ایران و عراق - در یک اقدام غیر منتظره که مغایر با اصول پذیرفته شده مندرج در منشور کنفرانس اسلامی بود - از طرفین درگیر در منازعه دعوت کرد که اقدام به آتش بس فوری کنند و در صورت توصیه کمیته حسن نیت، نیروی پاسدار صلح اسلامی به منظور ایجاد اطمینان از اجرای آتش بس تشکیل شود. این قطعنامه در شرایطی از سوی کنفرانس سران در طائف تصویب شد که نیروهای عراقی در حال پیشروی به عمق خاک ایران بودند. شایان ذکر است که صدام حسین در اجلاس طائف به مدت ۸۶ دقیقه سخنرانی کرد.

در مورد برخورد دوگانه سازمان در قبال تهاجم نظامی یک کشور عضو کنفرانس به کشور عضو دیگر، باید اجمالاً چنین نتیجه‌گیری کرد که کنفرانس تحت تأثیر برخی از عناصر ذی نفوذ و ثروتمند عرب نظیر عربستان و کویت قرار دارد. این اعمال نفوذ بعضاً موجب نادیده انگاشتن و نقض اهداف و اصول مندرج در منشور کنفرانس اسلامی می‌شود.

۳. تأثیر مثبت حضور رئیس جمهور و هیأت عالی رتبه جمهوری اسلامی ایران در اجلاس

همان گونه که انتظار می‌رفت حضور هیأت ایرانی در اجلاس داکار، زمینه فعالیت جناح محافظه کار عرب، که به دنبال سوق دادن تصمیمات کنفرانس به جهتی مغایر با چارچوب قانونی (منشور) سازمان کنفرانس اسلامی هستند را محدود کرد.

تصویب قطعنامه‌های «حقوق بشر از دیدگاه اسلام»، «حقوق زنان از دیدگاه اسلام» و استمرار قطعنامه سازمان ملل که در آن صهیونیسم معادل نژادپرستی است^۱، از اهم آثار حضور هیأت اعزامی ایرانی به کنفرانس سران در داکار سنگال، می‌باشد.

در یک جمع بندی کلی از تصمیمات ششمین اجلاس داکار، باید اذعان نمود؛ علی رغم برخی تنازلات (حذف واژه جهاد از قطعنامه فلسطین و تأیید بر کنفرانس مادرید) می‌توان به طور

۱. وزارت امور خارجه - آرشیو اداره مجامع اسلامی، منطقه‌ای و غیرمتعهدها.

کلی تصمیمات اجلاس ششم را، مثبت ارزیابی کرد. همانگونه که قبلاً نیز اشاره شد، پس از فروپاشی قطب نیرومند اتحاد جماهیر شوروی و با توجه به اهداف مورد نظر آمریکا از نظم نوین جهانی، که در یک کلام استیلای زور مدارانه بر اساس یک قطب نیرومند نظامی در جهان می‌باشد، سازمان کنفرانس اسلامی می‌تواند با توجه به همگرایی‌های ایدئولوژیک کشورهای اسلامی، خلاء ناشی از حذف ایدئولوژی مارکسیسم را به خوبی پر کرده و جهان اسلام را از نفوذ نظم سلطه جویانه آمریکا مصون دارد.

فصل هفتم

بررسی هفتمین اجلاس سران «سکا» در شهر دارالبیضا - مغرب

هفتمین اجلاس سران کشورهای اسلامی به ریاست ملک حسن دوم در ۲۲ و ۲۳ آذر ماه ۱۳۷۳ برابر با ۱۳ و ۱۴ دسامبر ۱۹۹۴ در مراکش برگزار شد. این اجلاس با تصویب نام دوره برادری و خیزش مجدد سعی در رفع سوء تفاهمات و اختلاف نظر میان اعضا بویژه میان دولتهای عربی داشت. ره آورد هفتمین اجلاس سران تصویب بیش از ۱۸۰ قطعنامه در زمینه‌های گوناگون سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و حقوقی و مالی بود^۱.

هفتمین کنفرانس سران اسلامی با مراسم گرامیداشت بیست و پنجمین سالگرد تأسیس «سکا» هم زمان شد. قبل از اجلاس سران، بیست و دومین اجلاس وزرای امور خارجه در شهر دارالبیضا به مدت سه روز به بررسی موضوعات و قطعنامه‌هایی که قرار بود در اجلاس سران مطرح شود پرداخت. تشکیل اجلاس وزرای امور خارجه پیش از برگزاری اجلاس سران حاکی از دیپلماسی فعال و توانایی دولت مراکش در برپایی دو اجلاس مهم سازمان کنفرانس اسلامی در یک زمان است. در این اجلاس نمایندگان عالی رتبه ۵۰ دولت اسلامی و ارگانهای فرعی و موسسات تخصصی «سکا» حضور داشتند.

حضور ۲۶ رئیس جمهور و پادشاه کشورهای اسلامی، ۷ نخست وزیر و ۶ وزیر امور

۱. گزارش هفتمین اجلاس سران سازمان کنفرانس اسلامی، آرشیو اداره مجامع اسلامی، منطقه‌ای و غیرمتعهدا.

خارج‌ه اهمیت دولتهای اسلامی به اجلاس دارالبیضا را نمایان می‌کند.

در این اجلاس جمهوریهای قزاقستان، بوسنی هرزگوین، جبهه ملی مورو، گروه مسلمانان ترک قبرس و سازمانهای بین‌المللی و منطقه‌ای همانند، سازمان ملل متحد، جامعه بین‌الملل عربی، جنبش عدم تعهد، سازمان همکاریهای اقتصادی و اتحادیه مغرب عربی به عنوان عضو ناظر شرکت داشتند^۱.

نکته قابل ملاحظه در این اجلاس، سخنرانی آقای علی عزت بگوویچ رئیس جمهور بوسنی هرزگوین بود. سخنرانی رئیس جمهور بوسنی هرزگوین در مراسم بازگشایی کنفرانس سران حاکی از اهتمام و حساسیت دولتهای اسلامی به بحران این جمهوری جنگ زده بالکان است.

در بیانیه سیاسی پایانی هفتمین اجلاس سران اسلامی موضوعات متنوعی مطرح گردید که خلاصه‌ای مهم آنها از نظر می‌گذرد.

- مسائل مربوط به قدس شریف، فلسطین و منازعه اعراب و اسرائیل

در این بیانیه آمده است: تحقق صلح فراگیر و عادلانه در خاورمیانه منوط به عقب نشینی کامل اسرائیل از تمامی سرزمینهای اشغالی فلسطین و عربی سال ۱۹۶۷ است. این سرزمینها متضمن قدس شریف و جولان و مناطق جنوبی لبنان است.

در این بیانیه همچنین ضمن تأکید بر ادامه روند صلح در خاورمیانه، موفقیت این روند منوط به اجرای قطعنامه‌های شماره ۲۴۲، ۳۳۸ و ۴۲۵ شورای امنیت که معنای آن مبادله زمین در مقابل صلح می‌باشد، دانسته است.

در این بیانیه نمایندگان دولتهای اسلامی از جامعه بین‌المللی و شورای امنیت خواسته‌اند اسرائیل را به اجرای قطعنامه ۴۸۷ سال ۱۹۸۱ در مورد پیوستن به معاهده عدم توسعه سلاح‌های هسته‌ای و اجرای تصمیمات آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در مورد باز دید از

تأسیسات هسته‌ای اسرائیل ملزم سازد.

همانگونه که در بیانیه پایانی اجلاس در مورد مسئله فلسطین و منازعه اعراب و اسرائیل آمده است. سران کشورهای اسلامی به منظور حل و فصل مسئله فلسطین به مبادله زمین در مقابل صلح در چارچوب قطعنامه شورای امنیت بویژه قطعنامه‌های ۲۴۲، ۳۳۸ و ۴۲۵ تأکید کرده‌اند. در این قطعنامه‌ها بر عقب نشینی اسرائیل از سرزمین‌های اشغالی پس از جنگ ژوئن ۱۹۶۷ تصریح شده است.

اگرچه در مذاکرات جاری میان نمایندگان دولت اسرائیل و نمایندگان سازمان آزادیبخش فلسطین، سوریه، اردن و لبنان، محور گفتگوها قطعنامه‌های مورد اشاره بوده است اما روند مذاکرات جاری از آغاز تاکنون به دلیل سرسختی طرفهای اسرائیلی مذاکره کننده و پافشاری آنان برای خارج کردن قطعنامه‌های یاد شده از دستور مذاکرات با دشواری مواجه شده است. بن بست مذاکرات تل آویو - دمشق در مورد مسئله جولان مؤید این مدعی است.

- بررسی موضوع بوسنی هرزگوین

در این بیانیه سران دولتهای اسلامی بار دیگر بر حمایت از حاکمیت، تمامیت ارضی و استقلال سیاسی جمهوری بوسنی هرزگوین تأکید کرده است.

کنفرانس ضمن محکومیت شدید تجاوزات صربها علیه جمهوری بوسنی هرزگوین، ادامه حمله صربها به شهر بیهاج در منطقه امن را محکوم کرده است.

بیانیه از گروه تماس بین‌المللی که مسئله بوسنی هرزگوین را دنبال می‌کند درخواست کرده است تا با گروه تماس وابسته به سازمان کنفرانس اسلامی برای حل و فصل عادلانه مسئله جمهوری بوسنی هرزگوین ارتباط خود را برقرار کند.

سران دولتهای اسلامی در بیانیه پایانی اجلاس دارالبیضاء بر برگزاری فوری گردهمایی وزرای امور خارجه دو گروه تماس برای بررسی راهها و وسایل ممکن به منظور حل و فصل اوضاع نابسامان جمهوری بوسنی هرزگوین تأکید شده است.

همچنین در بیانیه بر تقویت نیروهای حافظ صلح سازمان ملل متحد در بوسنی هرزگوین از طریق نیروهایی که از سوی کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی تخصیص می‌یابد، تأکید شده است. در بیانیه اجلاس هفتم سران بر موقعیت سارایوو به عنوان تنها پایتخت جمهوری بوسنی هرزگوین که بخش تجزیه ناپذیر جمهوری بوسنی هرزگوین است، تأکید شده است.

در بیانیه بر تجهیز و تقویت جمهوری بوسنی هرزگوین با تمام وسایل لازم که از طریق توسل به آنها، این جمهوری بتواند از حق ثابت دفاع از موجودیت خود به صورت انفرادی یا اجتماعی دفاع کند تأکید شده است. در این راستا دولتهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی آمادگی خود را برای فراهم آوردن وسایل و ابزار لازم برای تحقق این مهم اعلام می‌دارند.

بر این اساس دولتهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی بار دیگر اجرای بند ششم قطعنامه ۷۱۳ شورای امنیت در مورد جمهوری بوسنی هرزگوین را منطبق با معیارهای قانونی و اخلاقی نمی‌دانند. دولتهای اسلامی ضمن پذیرش قطعنامه یاد شده، خواستار ایجاد تغییر در مفاد آن به دلایلی که از نظر گذشت، شدند.

کنفرانس حکومت صربستان و کسانی که دستوراتی را برای نقض حقوق بشر در بوسنی هرزگوین صادر کرده‌اند، از نتایج این اقدامات بر حذر داشت و خواستار محاکمه آنان به عنوان جنایتکاران جنگی بر اساس قرارداد ژنو شد.

کنفرانس از دیوان بین‌المللی دادگستری می‌خواهد که بر اساس قطعنامه شماره ۸۲۹ در محاکمه و مجازات مسئولان ادامه ارتکاب این جرایم ضد انسانی در یوگسلاوی سابق تسریع نماید.

از زمان بروز جنگ داخلی در جمهوری بوسنی هرزگوین در سال ۱۹۹۲ سازمان کنفرانس اسلامی در خلال دو اجلاس عادی، سه اجلاس فوق‌العاده و برای امور خارجه، موضوع بحران بوسنی هرزگوین را در دستور کار خود قرار داده و با صدور قطعنامه‌های مستقلی مواضع خود در قبال این بحران را اعلام داشته است. از جمله اقدامات این سازمان در قبال جنگ نابرابر و

اقدامات غیرانسانی شورشیان صرب علیه ملت مسلمان بوسنی هرزگوین تشکیل گروه تماس کشورهای اسلامی برای ایجاد ارتباط سازمان یافته کنفرانس اسلامی با مجامع بین‌المللی از جمله سازمان ملل متحد و انعکاس مواضع دولتهای اسلامی به شورای امنیت و سایر کشورهای مرتبط با بحران بوده است.

همانگونه که از مفاد بیانیه پایانی هفتمین اجلاس سران اسلامی مستفاد است، کشورهای اسلامی با مواضع اصولی و منطبق با موازین بین‌المللی و اسلامی، بحران جاری در بالکان را مورد بررسی قرار داده‌اند. علی‌رغم اینکه سازمان کنفرانس اسلامی با صدور قطعنامه‌های مستقل مواضع اصولی خود در قبال بحرانی در بالکان اعلام کرده است اما این درخواستها با بی‌توجهی شورای امنیت سازمان ملل متحد مواجه شده است.

از جمله خواسته‌های محوری کشورهای اسلامی، لغو قطعنامه شورای امنیت مربوط به تحریم تسلیحاتی جمهوری بوسنی هرزگوین و اعزام نیروهای پاسدار صلح اسلامی به جمهوری بوسنی هرزگوین و محاکمه سرکردگان و جنایتکاران جنگی صرب بر اساس قطعنامه شماره ۸۲۹ شورای امنیت است.

همانگونه که اشاره شد درخواستهای کشورهای اسلامی در چارچوب تصمیمات سازمان کنفرانس اسلامی با بی‌توجهی شورای امنیت سازمان ملل مواجه گردید. تاکنون شورای امنیت با هیچیک از تقاضاهای سازمان کنفرانس اسلامی که منطبق با منشور سازمان ملل متحد و موازین حقوق بین‌الملل است، موافقت نکرده است.

- بررسی موضوع افغانستان

کنفرانس نگرانی عمیق خود را در قبال درگیری میان جناحهای افغانی اعلام کرد. کنفرانس همچنین بر ضرورت ایجاد تفاهم سیاسی جدید میان طرفهای درگیر در منازعه افغانستان تأکید کرد.

در این بیانیه دولتهای اسلامی از طرفهای افغانی درگیر در منازعه افغانستان درخواست

نمود تا از تلاش‌هایی که دبیرکل سازمان کنفرانس اسلامی و نماینده وی در حال حاضر برای حل و فصل منازعه در افغانستان مصروف می‌نماید، حمایت کند. از جمله این تلاش‌ها مذاکرات غیر مستقیمی است که در اسلام‌آباد و تهران به منظور تحکیم صلح و تفاهم ملی در افغانستان در جریان است.

سران کشورهای اسلامی بر ادامه همکاری میان سازمان کنفرانس اسلامی و هیأت ویژه سازمان ملل متحد در این خصوص تأکید کرده‌اند.

همانگونه که از مفاد بیانیه استنباط می‌شود، سازمان کنفرانس اسلامی از کلیه راه‌حلهای مسالمت‌آمیزی که به حل و فصل بحران داخلی و خاتمه جنگ داخلی در این کشور منتهی شود حمایت می‌کند. سازمان کنفرانس اسلامی پیش از استقرار حکومت اسلامی در افغانستان و در زمان حاکمیت دولت دست‌نشانده حفیظ... امین در افغانستان از مجاهدین مسلمانی که علیه سلطه کمونیست می‌جنگیدند حمایت می‌کرد. این سازمان در زمان دولت غیرقانونی حفیظ... امین کرسی دولت افغانستان را به مجاهدین مسلمان واگذار کرد. بطور کلی سازمان کنفرانس اسلامی مواضع اصولی و منطبق با منشور این سازمان در قبال بحران افغانستان قبل و پس از حاکمیت مجاهدین مسلمان بر این کشور اتخاذ نمود. در این میان نقش جمهوری اسلامی ایران را نمی‌توان در اتخاذ مواضع اصولی سازمان در این زمینه نادیده گرفت. به دلیل اهمیت موضوع افغانستان، «سکا» علاوه بر اختصاص پاراگراف مستقل در بیانیه پایانی هفتمین اجلاس سران اسلامی قطعنامه مستقلی راجع به مسئله افغانستان به تصویب رساند که هیأت نمایندگان جمهوری اسلامی نقش مؤثری در تنظیم قطعنامه مذکور بر عهده داشتند.

- بررسی موضوع تجاوز عراق به کویت

در این بیانیه سران کشورهای اسلامی خشنودی خود را از برسمیت شناختن حکومت، استقلال سیاسی و مرزهای بین‌المللی کویت از سوی جمهوری عراق در چارچوب اجرای قطعنامه شماره ۸۳۲ سال ۱۹۹۳ اعلام کرد.

کنفرانس عراق را به همکاری کامل و فوری با کمیته بین‌المللی صلیب سرخ در چارچوب اجرای تعهداتی که بر اساس بندهای ۲-ج و ۳-ج از قطعنامه ۶۸۶ سال ۱۹۹۱ و بند ۳۰ از قطعنامه شماره ۶۸۷ سال ۱۹۹۱ در مورد آزادسازی اسرا و بازداشت شدگان نظامی و غیر نظامی کویتی و اتباع سایر کشورها فراخواند.

کنفرانس از دولت عراق می‌خواهد که بند ۲-ب از قطعنامه ۶۸۶ سال ۱۹۹۱ و بند ۱۶ از قطعنامه ۶۸۷ سال ۱۹۹۱ که به مسئولیت عراق در قبال جبران خسارتهای مستقیم و غیرمستقیم به محیط زیست و منابع طبیعی و دولتهای خارجی، شهروندان یا شرکتهای مربوط می‌شود، گردن نهاده.

کنفرانس همچنین بر قطعنامه شماره ۹۴۹ که از عراق می‌خواهد از نیروهای نظامی و غیر آن با اهداف تجاوزکارانه یا تحریک‌آمیز برای تهدید همسایگان استفاده نکند، تأکید کرد.

همانگونه که از مفاد این بخش از بیانیه مشهود است، سران کشورهای اسلامی از موضوع برسمیت شناختن حکومت و تمامیت ارضی و استقلال سیاسی کویت از سوی دولت عراق استقبال کرده‌اند، این موضعگیری به نوبه خود به عنوان نقطه عطفی در مواضع «سکا» در قبال عراق پس از بحران دوم خلیج فارس تلقی می‌شود و می‌تواند موجبات احیای موقعیت سیاسی عراق در کنفرانس اسلامی را پس از یک دهه ماجراجویی نظامی از سوی این رژیم در منطقه فراهم آورد.

سازمان کنفرانس اسلامی از دولت عراق می‌خواهد که قطعنامه‌های تصویب شده از سوی شورای امنیت را بطور کامل به مورد اجرا درآورد و به تعهدات بین‌المللی خود عمل کند. از دوم اوت ۱۹۹۰ یعنی زمان تهاجم نظامی ارتش عراق به کویت و اشغال این کشور، سازمان کنفرانس اسلامی در خلال اجلاس نوزدهم وزرای امور خارجه تا اجلاس بیست و دوم و اجلاس‌های ششم و هفتم سران به اتخاذ مواضع صریح در قبال این تجاوز نظامی پرداخته است. سازمان کنفرانس اسلامی در چارچوب منشور این سازمان و موازین حقوق بین‌الملل و مصوبات سازمان ملل متحد در اجلاس‌های یاد شده تهاجم نظامی عراق به کویت و اشغال این

کشور را محکوم کرده است. بطور کلی می توان گفت مواضع سازمان کنفرانس اسلامی در قبال بحران دوم خلیج فارس اصولی و منطبق با مفاد منشور این سازمان و موازین پذیرفته شده بین المللی و قطعنامه های شورای امنیت سازمان ملل متحد بوده است.

در یک جمع بندی کلی از اجلاس هفتم سران باید گفت؛ این اجلاس فاقد ابتکار عمل جدید و نقطه عطفی در تصمیمات متخذه از سوی سران دولتهای اسلامی بوده است، اما توجه سران کشورهای اسلامی به مشکلات جهان اسلام نظیر مسئله فلسطین، بوسنی هرزگوین، جامو و کشمیر، افغانستان و چین حاکی از حساسیت رهبران کشورهای اسلامی نسبت به معضلات مسلمانان در گوشه و کنار جهان است، اگرچه تصمیمات رهبران کشورهای اسلامی از ضمانت اجرایی لازم برخوردار نیست اما می تواند در ایجاد رویه حقوقی و تکامل نرمهای بین المللی مؤثر باشد.

در پایان ذکر این نکته لازم به نظر می رسد که جمهوری اسلامی ایران در سطح وزیر امور خارجه در اجلاس دارالبیضا حضور یافت. به نظر می رسد یکی از دلایل عدم حضور رئیس جمهوری اسلامی ایران در اجلاس مراکش، پیشنهاد روابط سیاسی رباط - تل آویو است.

رهبر مراکش در گذشته به بهانه های مختلف با رهبران سیاسی و شخصیت های برجسته و ذی نفوذ صهیونیستی بطور رسمی و غیررسمی ملاقات و مذاکره نموده است.^۱ توافق اخیر پادشاه مراکش با رهبران رژیم صهیونیستی در مورد بازگشایی دفاتر حفاظت منافع در رباط و تل آویو یکی دیگر از عوامل تعیین سطح حیات اعزامی جمهوری اسلامی در اجلاس دارالبیضا است.

به نظر می رسد یکی از دلایل عدم موفقیت نسبی سازمان کنفرانس اسلامی در تحقق آرمانهای خود در مورد مسئله فلسطین و قدس شریف اتخاذ سیاستهای متعارض و بعضاً مغایر برخی از کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی با اصول و اهداف منشور «سکا» و قطعنامه ها و مصوبات این سازمان باشد.

۱. مراجعه شود به زیر نویس کمیته قدس همین کتاب.